

edad. Mas los frutos (6) que ouieren lleuado los Catholicos, entre tanto que los otros hijos fuessen Hereges, e non creyan en la nuestra Fe, non los pueden demandar. E si por aventura el padre, e los hijos fuessen Hereges, e los otros parientes (7) mas cercanos fuessen Catholicos; estonce, los que creen bien, auran la heredad, e non los otros. E si por aventura alguno fuesse Herege, el, e todos los otros parientes que ouiere, tambien los que descien den por la línea derecha, como los que suben por ella, e otrosi los de las líneas de traueso, fasta el dezeno grado; si este Herege atal fuere Clerigo (8), estonce heredara la Iglesia todos sus bienes (b), si los demandare fasta vn año (9), despues que fuere dado por Herege. E si passare vn año, e la Iglesia non los demandare, estonce auerlo ha el Rey (c). E si este atal fuere lego, aura el Rey (d) otrosi todos los bienes.

(a) L. 11, tit. 5, y L. 2, tit. 9, lib. 3 del F. R.

(b) Mas no si fueren bienes raices ó inmuebles, porque la adquisición de estos por las manos muertas se halla abolida, como puede verse en nuestra nota 1.ª á la L. 2, tit. 3 de esta Partida.

(c) (d) El Estado, ó la Hacienda nacional.

LEX VII.—Hæc lex ponit decimam tertiam causam exheredationis, scilicet si filius fiat hæreticus, Judæus, vel Maurus. Hoc dicit Habuit originem ab authent. *ut cum de appellat. cognosc.* cap. 5. §. *si quis de prædictis*, el 2.

(1) *Herege*. Adde dict. §. *si quis de prædictis*, et cap. *excommunicamus*, §. *credentes, de hæretic.*

(2) *Catholicos*. Adde l. *cognovimus*, C. *de hæret.* et in dict. §. *si quis de prædictis*, et sic habes quod filii catholici succedunt patri hæretico. Contrarium tamen cavetur de jure canonico, ut in cap. *vergentis, de hæret.* et in cap. *filii*, et in cap. *quicumque*, §. *hæretici, de hæret.* lib. 6. habetur etiam in authent. *Gazaros*, C. *de hæred.* idem tamen, quod in ista lege Partitarum, habetur etiam in l. 2. tit. 26. 7 Part. An autem in hoc servabimus jus canonicum, vel istas l. Partitarum? Diversæ opinioniones fuerunt circa hoc; nam Gloss. 23. quæst. 7. in summa dixit correctas esse leges in hoc disponentes, ut orthodoxi filii haberent bona parentum hæreticorum: et sequuntur ibi Archidiaconus et Joan. de Fantu. Gofred. autem tenuit contrarium, scilicet, quod in bonis temporalibus serventur leges, et non canones, nisi in terris subjectionis Romanæ ecclesiæ, etiam quoad jurisdictionem temporalem, ita notavit in summa, tit. *de hæret.* §. *quid si hæretici filios habeant*: et istud etiam voluit Joan. Andr. in dict. cap. *vergentis*, ubi dixit, quod in terris Imperii serventur in hoc l. sæculares, quæ majori æquitate nituntur. Abb. verò ibidem dicit, mirandum esse de opinione Joan. Andr. quia non habet in se rationem et probabilitatem, cum in dicto cap. *vergentis*, Papa expressè faciat mentionem de terris Imperii, et mandet Principes sæculares ad hoc compelli; neque curandum est in hoc casu de legibus, cum crimen hæresis sit merè ecclesiasticum, ut in cap. *ut inquisitionis*, versic. *prohibemus, de hæret.* lib. 6. et pœnæ impositio spectat ad judicem ecclesiasticum, non ad sæcularem, §. *in hoc*, 24. quæst. 2. et istud etiam tenet Alber. in dict. l. *cognovimus*, C. *de hæret.* et tenet Gloss. quam ibi Doct. communiter sequuntur, in dict. cap. *vergentis*; hoc etiam voluit glossa finalis in cap. *cum secundum leges, de hæret.* lib. 6. Adverte tamen, quia de jure antiquo minus dubitationis ista quæstio habere videbatur, stante dispositione dictæ authent. *Gazaros*. Attentis verò istis l. Partitarum majus dubium videbatur; sed adhuc tenendum est quod juris canonici dispositio in hoc servetur, cum istud crimen sit merè ecclesiasticum, et jus canonicum hanc pœnam filiis infligit, considerans pœnam filiorum esse parentum, l. *isti quidem*, D. *quod met. caus.* et cum idem sit in crimine læsæ majestatis temporalis, quanto magis diviniæ, ut in dict. cap. *vergentis*; et ita in practica servatur: et adde Joan. Lup. de Palac. Rub. in repetit. cap. *per vestras*, super textu, col. 340 in formis minoribus, vers. *ex extis*, ubi vide per eum, an filii de æquitate debeant alimenta habere à fisco, vel filia dotes? Et ibi

etiam, quid in filiis ante delictum hæresis à patre commissum natis.

(5) *Establiescer*. Innuit hæreticum posse condere testamentum, vide l. 16. tit. 4. sup. ead. Part. et quæ ibi dixi.

(4) *Los Catholicos deuen heredar*. Vide supra in glos. 2.

(3) *Tornassen a la Fe*. Innuitur hic, quod bona debent restitui hæreticis reversis ad fidem; adde Gloss. 25. quæst. 7. in summa quæ dicit, quod licet bona sint ablata hæreticis, si tamen revertantur ad fidem, ex misericordia eis restituntur, ut in cap. *ipsa pietas*, 25. quæst. 4. et nota, cum dicit, *ex misericordia*, nam de rigore non sunt eis restituenda, ut voluit Archidiaconus in cap. *si vos*, 25. quæst. 5. Aude etiam quod habetur in cap. *ad abolendam, de hæret.* et in cap. *ut officium*, versic. *si vero, de hæretic.* lib. 6. et cap. *ut commissi*, vers. *necnon*, est ibi Archidiaconus, eod. tit. et lib. et vide Dominie in cap. *cum secundum leges, de hæret.* lib. 6. et pragmatice Regum Catholicorum datam Cordubæ, anno Domini 1487.

(6) *Los frutos*. Facit, ut ei, cui jubentur, bona restitui, veluti hantito, vel aliàs damnato, non debeant restitui fructus, et adde Alber. in authent. *idem de Nestorianis*, C. *de hæretic.*

(7) *Parientes*. Hoc etiam corrigitur per jus canonicum: quia nec filiis reservantur bona parentum hæreticorum, ut dixi supra in gloss. 2.

(8) *Clerigo*. Adde cap. *excommunicamus*, §. 1. *de hæret.* ubi vide Abb. et Joan. de Ana. ubi videbis, quid faciendum de bonis clerici hæretici.

(9) *Fasta vn año*. Nota de annali præscriptione, ut etiam notat Gloss. in dict. §. *si quis de prædictis*. An autem leges istæ regie hoc tempus ecclesiæ præscribere possint, non est sine dubio, ex his quæ habentur in cap. *quæ in ecclesiarum*, et in cap. *ecclesia S. Mariæ, de constit.* licet in contrarium adduci possent ea, quæ cumulat Guiliel. Benedict. in repet. cap. *Raynulfus*, super verbo *et uxorem nomine Adelasiam*, num. 240. cum sequenti. Vide quæ dicam in l. 2. tit. 26. Partit. 6. in gloss. penul.

LEY VIII.—Que fuerça ha el desheredamiento, quando es fecho de rechamente (a).

Si el padre deshereda a su fijo por alguna razon qualquier, de las que diximos en las leyes ante desta, si fuere prouada (1), dezimos que deve perder por ende el fijo la heredad del padre. Otrosi dezimos, que como quier que el padre pusiesse muchas razones destas sobredichas contra su fijo, quando lo desheredare: si non pudiere todo prouargelo, el, o el heredero que fuesse escrito en el testamento, abonda que sea prouada la vna cosa (2) tan solamente. Mas si por alguna otra razon qualquier (3), que non fuesse de las sobredichas en estas leyes, desheredasse el padre a su fijo, non le valdria tal desheredamiento (b).

(a) L. 1, tit. 9, lib. 3 del F. R.

(b) Hoy existe ademas otra causa de desheredacion, establecida por la L. 5, tit. 20, lib. 10 de la N. R., cual es celebrar los hijos matrimonio clandestino, ó casarse sin el consentimiento de sus padres.

LEX VIII.—Legitima causa exheredationis à testatore inserta, et ab hærede probata tenet exheredatio: et si plures causæ inserantur, sufficit unam legitimam probari. Hoc dicit.

(1) *Si fuere prouada*. Adde l. *omnimodo*, C. *de inoffic. testam.* et in authent. *non licet*, C. *de liber. præter.* et in corpore, unde sumitur, in authent. *ut cum de appell. cognos.* cap. 5. §. ult. vers. *sive igitur*; et dicit Angel. in authent. *de nup.* §. *ingratitude*, collat. 4. quod sit cautus advocatus, ut semper contra filium exheredatum faciat causam ingratitude probari; nam etiamsi pater in exheredatione filii causam ingratitude non inseruerit, licet testamentum ob hoc non teneat, ut succedatur ab intestato, utpote exheredatione non legitime facta, tamen adhuc filius exheredatus, probata causa ingratitude, excludetur à successione intestati, per textum in dicto §. *ingratitude*. Et istud dicitur Angel. dicit singulare Jas. in dict. authent. *non licet*, in 7. limitat. et transibit ibi

cum eo. Ego tamen semper dubitavi de veritate hujus dicti, quia videtur contra textum in dict. authent. *ut cum de appellat. cognos.* §. *aliud quoque capitulum*, collat. 8. et dict. vers. *sive igitur*: et contra l. 4. et 10. tit. 7. Part. 6. et quia ingratitudo non excludit à successione intestati, l. *cognatis*, D. *unde cognati*, et tenent Guilielm. Bart. Bald. et alii in l. *fratres*, C. *de inoffic. testam.* ubi respondent ad dictum §. *ingratitude*: et tenet etiam, et late probat hoc Franciscus de Aretin. in l. 3. §. *filius quoque, D. de liber. et posthum.* tenet etiam Socin. consil. 105. incipienti, *viso proce. su in causa querela*, 3. vol. col. fin. De jure tamen isto Partitarum ingratitudo excludit fratrem etiam à successione intestati, ut in l. 12. infra, eod. ubi vide, et quæ dixi in l. 10. infra eod.

(2) *Una cosa*. Adde dict. vers. *sive igitur*, et cap. 4. §. *si tales*, in authent. *ut cum de appellat. cognos.* et facit ad illum dictum singulare Innoc. in cap. *in presentia*, *de renuntiat.* quod sententia lata expressa duplici causa, si una sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera; et adde Bald. in l. 2. §. *ignominia*, D. *de his, qui notant. infam.* et inducit Bart. dictum vers. *sive igitur*, quod si in libello plura simul narrantur, vel mandantur, quorum alterum per se sufficit, non esse necesse omnia probari, sed alterum tantum, et remittit ad notata in cap. *licet causam, de probation.* et in cap. 2. *de rescript.* ubi vide Abb. et latè per Felin. col. 16. et 17. cum sequenti. An autem videatur quis se adstringere ad probandum eo modo, quo in libello narrat? Vide Bart. in l. *habebat*, in princ. D. *de inst. tor.* et in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat, ut tradit Bald. in l. *adita*, in 2. lectura, col. 2. C. *de edend.* et nota etiam, quod licet qui se adstringat ad probandum, non per hoc fundat intentionem adversarii agentis, Bald. in l. 1. C. *si advers. credit.* et vide, quod notat Jaso post Salicet. in l. *cum virum*, C. *de fideicom.* Item nota, quod licet pars se adstringerit ad probandum per testes, et instrumenta, poterit congruo tempore facere positiones, Bald. in l. 2. §. *quod observari*, C. *de juram. calumm.* vide notabilia in ista materia per Bald. in l. 1. penul. column. C. *de condit. indeb.* ubi ad intellectum dicti cap. *licet causam*, in verbo *se adstringit*, et ibi dat regulam, quod ad qualitatem probandum nunquam videtur quis se adstringere, nisi quando qualitas mutat speciem actionis vel exemptionis, vel facit aliquem admitti ad id, ad quod aliàs non admitteretur: et dat etiam aliàm regulam, quod quando plura requiruntur loco unius causæ finalis, tunc omnia sunt probanda conexim; secus si resultent plures causæ finales, vide ibi per eum: et in causa criminali adstringere se ad ea, quæ non sunt de natura punitionis, nihil operatur, Gloss. in dict. cap. *licet causam*, et Bald. in dict. l. penul. Vide etiam in ista materia, quod notat Bald. in l. 2. col. 1. C. *de probat.* et in l. 2. col. 6. C. *de servit.* et in l. *frustra*, et in l. *cum te minore*, C. eod. tit. et in l. *testium*, col. 5. C. *de testib.* et in l. *si non*, C. *de contrahenda empt.* et Bart. in l. *qui uxori*, §. *quid tamen*; D. *de adulter.* et quod dicit Bald. in l. 1. 14. et 15. col. C. *qui accusar. non pos.* et in l. fin. C. *de fal.* et in l. fin. col. 12. C. *de edicto divi Adrian.* toll. et in l. *minoribus*, C. *de his, quibus ut indignis*, et Joan. de Plate. in l. 2. C. *de delator.* lib. 10. nota hæc, quæ collegi longo studio, et poterunt prodesset, cum casus se obtulerit.

(3) *Ultra razon qualquier*. Nota valdè istam legem, nam per ea videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in l. 4. in gloss. 2. supra, isto tit. scilicet, quod ex aliis causis æquè gravibus vel gravioribus, quàm in istis legibus expressis, filius possit exheredari; nam hic apertè confunditur illa communis opinio, cum dicit, *otra razon qualquier*: et satis benè etiam, quod dicitur in dict. §. *aliud quoque capitulum*, in princ. in authent. *ut cum de appell. cognos.* per quem textum hoc idem voluit Alexand. in dict. authent. *non licet*, col. 2. num. 4. Sed ista lex Partitarum probat hoc clariùs, cum dicit, *qualquier*, de cuius dictionis natura est, quod intelligatur universaliter, nihil excipiendo, ut in cap. *solita, de majorit. et obedient.* tradit latè Jason. in l. *quodcumque*, D. *de verbor. obligat.* non enim sequitur ita generaliter intelligendo, aliqua inhumanitatis, imò favor et exclusio exheredationis, quæ est odiosa, ut notat Glos. per textum ibi in l. 2. D. *de liber. et posthum.* neque sequeretur aliquid absurdum, neque oporteret per aliam legem aliquam restrictionem facere; imò expressè excluduntur omnes aliæ ingratitude per l. expressæ, ut in dict. §. *aliud quoque capitulum*, et sic cessant limitationes, quæ dantur ad id, quod habetur in dicto cap. *solita*. Hanc etiam opinionem ultra Alexand. ubi supra, tenuit Hostiens. in summa, *de testam.* §. *qualiter infirmetur*, in 6. col. ibi: *sed et si alia*

causa, quem Felinus dicit ad hoc à nemine allegatum, in cap. *pastoralis*, column. 1. *de rescript.* et facit, quod notat Salicet. in l. *fratres*, in 3. opposit. C. *de inoffic. testam.* Quid autem de filia, vel filio, quæ nupsit contra voluntatem patris, an possit exheredari? Vide l. antepenult. et penult. tit. 1. 4. Part. et quæ ibi dixi. Quid autem si exheredatio fieret in favorem filii, vel ipso filio volente? Vide per Alexand. quod tunc etiam extra istos casus teneat, in authent. *non licet*, col. 1. et 2. C. *de liber. præterit.*

LEY IX.—Como, quando el fijo es desheredado en el comiençamiento del testamento, o en la fin, se entiende que es desheredado en todos los grados de la herencia.

Grados llaman en latin, al establecimiento del heredero que es fecho primeramente, e a la substitution que fazen despues, quando dan substituto a aquel heredero, e esto es puesto por semejança (1). Ca, assi como ha en la escalera muchos grados, quel vno esta ante del otro, assi en los establecimientos de los herederos ha grados, que esta vno ante quel otro, en que son llamados substitutos: onde, si el padre deshereda su fijo, en ante del primero grado (2), o despues (3) de todos los grados de los herederos institutos, e substitutos en su testamento, entiendese (4) que es desheredado de todos estos grados sobredichos.

LEX IX.—Exheredatus ante substitutionem, vel post omnes gradus substitutionis, videtur ab omnibus gradibus exheredatus. Hoc dicit.

(1) *Por semejança*. Adde l. *Jurisconsultus*, §. *gradus*, D. *de gradib. affinitat.*

(2) *Ante del primero grado*. Azo C. *de liber. præterit.* in summa, dicit. Item fieri debet exheredatio ab omnibus hæredibus, non ab unius persona tantum, D. *de liber. et posthum.* l. 5. §. *filius*. Item fieri potest ab omnibus gradibus hæredum, quod est, si fiat exheredatio ante gradus omnes, vel post gradus omnes, vel intra gradus: et est tunc inter gradus, quando persona præcedens exheredationem est in alio gradu, quàm persona, quæ sequitur exheredationem, dict. l. 5. §. *filius*, et §. *ante*, et §. *in eo*, et C. eod. l. 1. et vide de hoc per Gloss. et Doctor. in dict. l. 1.

(3) *O despues*. Adde dict. §. *filius*, et dicta l. 1. C. *de liber. præterit.*

(4) *Entiendese*. Ita quod dicebat Gloss. in dict. l. 1. quod nec probatio in contrarium admitteretur, cum exheredatio facta sit post omnes gradus; sed communiter Doctores ibi tenent contrarium, et in dict. §. *filius*. C. verò exheredatio fiat à persona unius ex hæredibus, non valet, ut dixi in gloss. 1. cum enim exheredatio sit ab hæreditate exclusio, ut in l. *quidam cum filium*, D. *de verbor. obligat.* non valet, si à persona tantum fiat, argum. l. *cum quidam*, D. *de liber. et posthum.* et quia si respectu illius, à quo fit, valeret, et respectu alterius non valeret, esset dicere, quod quis decederet pro parte testatus, et pro parte intestatus, contra regulam l. *jus nostrum*, D. *de regul. juris*. Si tamen unus tantum esset institutus, tunc valeret exheredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine nominata fieret, arguendo à contrario ex dispositione dicti §. *filius*, in l. *non putabit*, §. *si ab uno ex hæredibus*, D. *de bonor. poss. contra. ut. l. si à primo*, D. *de liber. et posthum.* et idem esset, si plures essent instituti, et ab omnibus etiam proprio nomine nominatis fieret exheredatio, ut probatur in l. penult. D. *de injusto rupto*. Item ex ista lege cum ejus concordantiis, nota, quod clausula in principio, vel in fine apposita, refertur ad omnia in scriptura contenta, et adde l. *si quis ex argentiariis*, §. *si initium*, D. *de edend.* et l. *talis scriptura*; et ibi planè notata, D. *de legat.* l. Item clausula in medio capitulorum posita, refertur ad præcedentia, et sequentia, ut in dict. §. *filius*, et cap. *secundo requiris, de appellat.* et procedunt prædicta etiam in pœnalibus dispositionibus, quando ipsamet clausula continet dispositionem pœnalem, adeo quod non potest dispositio censeri repetita sine pœna; sed quando pœna esset distincta à dispositione, tunc non refertur ad capitula sequentia, gloss. magna in Clement. 2.

ad fin. juncta glossa fin. *de vita, et honest. clericor.* est tamen Gloss. contraria in cap. *de mulcta, de præbend.* quam dicit veriore ibi Abb. col. fin. ubi nota, quod si in fine alicujus statuti finalis sit aliqua additio, quod pœna opposita in principio videtur repetita in illa additione, ex quo enim adjicitur, videtur, quod sit pars illius statuti, quod intelligit, cum ponitur in statuto verbum *adjicientes* vel simile; vide latè in materia per Alexand. in dict. *1. talis scriptura*, et per Felin. in cap. *causam quæ, de rescript.* ubi etiam Abb. colum. 2. vide etiam per Abb. in cap. *ecclesia vestra*, 6. notab. ubi bonus textus, *de election.* et quod dicit Gloss. in cap. *constituimus*, 3. quæst. 5. et vide, quod dicit Bald. notabiliter in l. 1. *C. de legitim. hæred.* et in §. penult. *si de feud. fuer. controu. inter domin. et agnat. et per Bart.* in l. *si servus, §. eritque differentia, D. de vi bonorum raptor.* et in l. *mariti, §. hoc quinquenium, D. de adulter.* et in l. *si legatum, D. de annuis legat.* et in l. fin. §. penult. *D. de libertat. legat.* Adde etiam de pœna in fine apposita Joan. de Plat. in l. penult. *C. de aquæ ductu*, lib. 11. et quod etiam de clausula in fine apposita dicit Bart. in authent. *at liceat matri, et ariæ, §. fin. collat. 8.* et notabiliter per eundem Bart. et Paul. in l. fin. ubi bonus textus *D. de reb. dub.* et Bald. in l. 1. *D. de constitut. Princ.* et quod dicit Bald. in l. *quisquis, C. si certum petat.* et adde, quod habetur in cap. *inquisitioni, de appel.* Et nota, quod quando commodè non possunt referri verba clausulæ sequentis ad præcedentes, non fit ista relatio, seu repetitio, l. 1. §. 8. vers. *hoc edicto, D. de postul.* Gloss. et Doctor. in l. *si idem cum eodem, D. de jurisd. omn. judic.* Item quando præcedentes clausulæ habent suam propriam, et specialem determinationem, generalis clausula sequens non refertur ad illas, l. *doli clausula, D. de verb. obligat. 1. talis scriptura*, et ibi Bart. *D. de legat. 1. cap. cum dilecti de donat.* ubi Cardinal. et Imol. Bald. in l. 1. *C. de legitim. hæred.* et quando verba, quæ sunt in ultima clausula, non sunt per se principaliter posita, sed ad aliam dispositionem qualificandam, ut quia conditionalis modus inseritur legato ultimo loco apposito, tunc ad ultimo loco positum tantum refertur, l. *filium, D. quando dies legat. cedit*, Bart. in l. fin. *D. de reb. dub.* Item neque referuntur, quando ex tali relatione annullaretur præcedens dispositio. Paul. de Castr. in dict. l. fin. et in l. 1. *C. de liber. præterit.* Item si clausula apponitur in medio alicujus capituli, ad solum illud capitulum refertur, dict. l. 3. §. *filium*, Glos. Bart. et Doctor. communiter in dict. l. 1. *C. de liber. præterit.* Abb. in dict. cap. *secundo requiritur*, et eleganter consil. 73. incipit, *illud de jure quæritur*. In his locis reperies in ista materia multa notanda, quæ sparsim dispersa hic collegi, quæ cum casus occurrerit, dabunt tibi honorem.

LEX X. — Como el testamento en que el padre non deshereda a su fijo, nin fabla del, non vale.

Præteritio, in latin, tanto quiere dezir en romance, como pasamiento que es fecho calladamente, non faziendo el testador mencion en el testamento, de los que auian de heredar lo suyo por derecho. E esto seria, como si el padre estableciesse algund estraño (1), o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su fijo, heredandolo, nin desheredandolo (2). Pero el testamento que fuesse fecho en esta manera, non valdria (a) (3); e porende ha menester, que quando el padre quisiesse que vala su testamento, e ouier sabor de desheredar su fijo en el, que muestre razon cierta por que lo faze, nombrandola, diziendo señaladamente (4) que por aquella razon lo deshereda; ca de otra guisa non valdria (5) el testamento (b). Pero dezimos, que maguer diga el padre en su testamento razon cierta, por que deshereda su fijo, o su nieto, que non deve ser creydo, a menos de la prouar (6) el mesmo, o aquellos que establecio por sus herederos. E si por ventura el padre non dixesse en su testamento razon cierta, por que desheredaua a los que descien den del, o por que non fasia enmiente dellos (7) en su testamento, non la podria despues mostrar (8) el heredero, nin deve ser

oydo sobre esta razon; maguer diga, que el prouara contra el fijo, que erro en tal manera contra el padre, por que deua ser desheredado: ante dezimos, que el fijo deve auer la heredad de su padre, e el otro estraño, que fue escrito en el testamento, non deve auer ninguna cosa.

(a) (b) Seria nulo el testamento únicamente en cuanto á la institucion de heredero; pero seria válido en todo lo demas que se dispusiese en el mismo, conforme á la L. 4, tit. 18 lib. 10 de la N. R.

LEX X. — Si in exhæredatione causa specialiter non designatur, vel designata non probatur, repellitur institutus, et succedit exhæredatus; licet hæres, quando non est expressa causa per testatorem, se offerat justam causam exhæredationis probaturum: et idem si filius est præteritus. Hoc dicit.

(1) *Extraño.* Idem dic, si institueret alios filios, et unum præteriter, l. *si post mortem, §. fin. D. de bonor. poss. contra tabul.*

(2) *Heredandolo, nin desheredandolo.* Habes hic, quod præteritus dicitur, qui non fuit institutus, neque exhæredatus, undè licet de eo aliàs facta sit mentio in testamento, dicitur filius præteritus, l. *quidam*, et ibi notat Bart. *C. de fideicom. idem Bart. in l. 3. C. de liber. præterit.* Bald. in authent. *ex causa*, column. 1. *C. eod.* et procedit etiam, si relinquere hæreditas filio præterito per fideicommissum. l. *ita tamen, §. qui rogatus*, et ibi Bart. et Paul. *D. ad Trebell.* Au autem filius, cui pater in vita dedit suam legitimam, possit adhuc tanquam præteritus dicere testamentum nullum? Bart. in l. *Gallus, §. et quid si tantum*, col. 4. vers. *præterea posito*, dum allegat l. *Papinianus, §. quarta, D. de inoffic. testam.* velle videtur, quod non, et ibi etiam notant alii Doctor. post eum: ille enim, cui non debetur legitima, non potest regulariter impugnare testamentum, eo quod tunc nulla sibi sit injuria; et ita etiam consulendo tenet Alexand. consil. 180. incipit, *visis duobus instrumentis*, vol. 5. col. 2. Decius, consil. 88. num. 2. Tu adde, quod hoc probatur in l. *cum quæritur, C. de inoffic. testam.* et limita, nisi turpis persona esset à patre instituta; nam tunc filius, etiam si sibi sit relicta integra legitima, poterit agere querela ad residuum odio instituti, per l. *Paconius, D. si quis à parente fuer. manum.* idem tenet Paul. in l. *fratris, C. de inoffic. testam.* sicut etiam est in fratre, instituta turpi persona, secundum eundem Paul. quod nota. Contrarium tamen in fratre voluit Salicet. in l. *fratres, C. de inoffic. testam.* 4. quæst. ad fin. idem etiam volens in filio, et respondet ad l. *Paconius*, quod loquitur, quando pater ex toto erat præteritus: et istud etiam in fratre tenet Bart. in §. 1. in authent. *de hæred. et Falcid.* et Angel. in dict. l. *fratris*, et istud videtur verius, tam in filiis, quam in fratribus.

(3) *Non valdria.* Intellige, sive filius præteritus sit in potestate ut in l. *inter cætera, D. de liber. et posthum.* et l. 1. *D. de injust. rupt.* sive sit emancipatus, hodie per jura authenticarum, et per istam legem indistinctè loquentem, et tenet Bart. in dict. l. 1. et in l. *Gallus, §. in omnibus, D. de liber. et posthum.* Limita tamen istam legem per textum singularem, secundum Bart. ibi in l. *si duobus, §. si prius, D. de bonor. poss. cont. tabul.* et per illum textum inferebat quidam solemnis advocatus, et satis doctus, quod si pater habens facultatem faciendi majoriam in primum filium vel secundum, et eorum descendentes, quod si fecit per viam testamenti majoriam in primum filium, et ejus descendentes, et deinde mortuo isto filio, relicto nepote ejus filio, pater fecit secundum testamentum, in quo præterit quemdam alium filium, monachum novitium fortè in ordine Sancti Francisci, et fecit illam majoriam in secundum filium, quod tenebit majoria secundo loco facta, et non prima, per illum textum; quod procederet, si teneremus opinionem Paul. de Castr. consil. 327. incipit, *dubium facit*, vol. 1. §. *si quis autem, l. hac consultissima, C. de testam.* procedat, etsi in primo testamento essent institui venientes ab intestato; cujus contrarium tenet Alexand. in dict. §. *si quis autem*, in fin. ut dixi in l. 22. tit. 1. supra ead. *Partit.* fortè tamen conservaretur majoria secundi testamenti, quando non esset facta per viam institutionis, per authent. *ex causa, C. de liber. præter.* secus si per viam institutionis; cogita. Et quid si pater tendens ad mortem, fecit majoriam in filium, ipsumque gravavit, ut daret mille filio spurio; contigit, quod testamentum, in quo facta est majoria,

rumpitur ex causa præteritionis, vel allegatur aliàs, quod ille spurius non potest habere, quia haberet plusquam filii legitimi, et sic est obtentum; cujus lucro cedent ista mille, an majoriæ, vel ad lucrum aliorum filiorum? Et videtur, quod lucro filiorum, per textum in l. *hi quis*, secundum lecturam, Gloss. 2. et Bart. in l. 3. §. *item si quis*, *D. de legat. præstand.* Quid autem si filius præteritus taceat per annum, an excludatur à jure dicendi nullum? Gloss. in l. *si impubes, §. fin. D. de Carbonian. edict.* vult, quod excluditur: et cum illa glossa transit Bart. in l. *filio præterito*, col. penult. versic. *si verò tanto tempore non taceat*: et hoc etiam tenet idem Bart. in l. *uoris, C. de posthum. hæred. instit.* et l. *nonnumquam* Bald. verò in l. 1. *C. de legitim. hæred.* argumento illius legis, dicit Bartolum pessimè locutum in hoc, in dict. l. *filio præterito*, et ponderat, quod Gloss. in dict. §. fin. l. *si impubes*, dixit *interim*, ex quo patet fuisse de mente Glossæ, quod adhuc dici possit testamentum nullum; interim tamen donec dicatur nullum, et postquam per cursum anni præteritus est exclusus contra tabulas, bene valet testamentum æquitate Prætoris: ita quod interim institutus etiam movet actionem, et lucratur fructus hæreditatis; et istud dicit esse casum singularem in dict. §. fin. incipienti, *quæsitum*. Et idem tenet Bald. in l. 2. col. 1. *C. de bonor. poss. cont. tabul.* ubi Alexand. col. 9. versic. *juxta prædicta est videndum*, tenuit idem post Bald. Ang. Paul. de Castr. et Ludovic. et Francis. de Rampo. et Imol. in dict. l. *filio præterito*, et alios per eum relatos, ubi latè de intellectu dicti §. *quæsitum*; et eum per præteritionem filii testamentum sit nullum, non potest hæreditas adiri, vide in l. *ventre, D. de acquir. hæred.* et in l. *illud, §. fin. D. de bonor. poss. cont. tabul.* quæ notat Gloss. et ibi Doctor. in l. 2. *C. de bonor. poss. cont. tabul.* in gloss. fin. Et quid si filia præterita nolit dicere testamentum nullum; an possit petere dotem ab extraneo hærede instituto? Vide Bald. quod sic, in l. fin. *C. de dot. promiss.* An autem præteritus possit approbare testamentum in præjudicium fratrum, quibus est aperta via? Vide per Bald. in dict. l. 2. *C. de bonor. poss. contra tabul.* col. 1. ubi tenet, quod non, per l. *si post mortem, §. fin. D. de bonor. poss. contra tabul.* in quo sunt opiniones: vide per Alexand. in dict. l. 2. col. 2. vers. *subsequenter quæritur*.

(4) *Señaladamente.* Adde dict. authent. *non licet*, et in corpore, unde sumitur, et intellige, et limita, quando filius venit per modum hæredis, secus enim, si beneficio legis vocetur ad aliquid; nam tunc repellitur ingratus, etsi nulla fieret expressio causæ, ut in l. fin. et idi Baldus, 2. lectur. *C. de secundis nupt.*

(5) *Ca de otra guisa non valdria.* Approbatur hic opinio Joan. de qua in authent. *ex causa, C. de liber. præterit.* et est opinio communis, de qua per Bart. et alios, in l. 1. *D. de testam.* et per Bald. et Salicet. in dict. authent. *ex causa*, et reprobat opinionem Fulgosi ibi, et Joan. de Imol. in dict. l. 1. qui dicebant, quod etiam hodie, quando filius est exhæredatus sine expressione causæ legitimæ, nihilominus valet testamentum, et opus sit, illud per querelam rescindere.

(6) *De la prouar.* Vide, quæ dixi in l. 8. supra eod. et est liquido probanda ingratitude, ut in dict. l. fin. *C. de secund. nup.* ubi Bald. quod non possit in defectum probationis deferri juramentum, ex quo lex exigit liquidam probationem: et ratio hujus legis est ideò, quia filii habent legitimam à lege; et ideò est probanda, et non statim solo dicto testatoris, aliàs verò staretur etiam sine alia probatione, ut in l. *Divi*, et ibi Bart. *D. de alim. legat.*

(7) *O porque non fasia enmiente dellos.* A contrario ergo si præteritio fieret causa legitima ingratitude inserta, teneret testamentum, et probata causa filius excluderetur, vide per Gloss. in authent. *de hæred. et Falcid.* §. *exhæredatos*, et formam apponendi causam in præteritione ponit Bald. in authent. *ex causa*, column. 6. *C. de liber. præterit.* ut si testator dicat, *talem filium meum ideò non institui, quia me vulnerabit*: vel si dicat, *ideò eum prætereo*, vel *non instituo, neque exhæredo, quia, etc.* si enim apponeret verba privata, tunc esset exhæredatio, et non præteritio, et cum ista lex Partiarum indistinctè loquatur, videtur, quod, etiam hoc procedat, etsi filius in potestate sit præteritus, dummodo causa legitima præteritionis inseratur. Glossa tamen in dict. §. *exhæredatos*, super verbo *noluit*, tenet contrarium in filio in potestate; imo quod testamentum ipso jure non valeat, si præteratur filius in potestate etiam causa expressa; quam glossam ad hoc dicit singularem Alexand. in dict. authent. *non licet*, col. 4. ubi dicit, hanc esse communem opinionem; licet asserat bene esse fatendum secundum Angel. ibi, et Paul. de Cast. in authent. *ex causa, C. de liber. præter.*

T. IV.

et in l. 3. eod. titul. quod si causa expressa in præteritione probaretur, excluderetur filius à jure dicendi nullum, sicut excluditur à querela, quando probatur causa expressa in exhæredatione: vide ibi latè per Alexand.

(8) *Non la podria despues mostrar.* Nota bene ad id, quod dixi in l. 8. supra, eod. in gloss. 1. et adde in authent. *ut cum de appellat. cognosc.* cap. 3. §. fin. vers. *sive igitur.* Quid autem si nullo condito testamento, pater decedat; an ingratitude probata per succedentes ab intestato repellat filium ingratum à successione intestati? Ista lex non aperit, quia loquitur, quando fuit conditum testamentum, et in eo non fuit servata forma in exhæredatione, et præteritione filii, quo casu vult, quod licet res reducat ad causam intestati, filius succedat patri, et non hæres scriptus; quando vero non fuit à patre factum testamentum, sed decessit ab intestato, lex ista nihil dicit: quo casu videtur dicendum, quod si ingratitude possit probari per succedentes ab intestato, repellatur filius; sicut etiam repelleretur frater in successione ab intestato fratris, ingratitude probata, ut infra eod. l. 12. in fin. et isto casu salvari potest dictum Angel. in §. *ingratitude*, in authent. *de nupt.* de quo dixi supra eod. in l. 8. In contrarium tamen facit l. *omnimo, C. de inoffic. tes. am.* ubi habetur expressè, quod ingrati non repelluntur à successione, nisi testator eos exhæredaverit; nam si nullam eorum, quasi ingratorum, fecerit mentionem, non licet ibi hæredibus, ingratos eos nominare: sed potest responderi quod illa lex, similiter loquitur, quando fuit conditum testamentum, et non loquitur, quando succeditur ab intestato, quia testator non fecit testamentum: licet adhuc posses instare, si filius non repellitur à successione, redacto testamento, in quo filius non fuit ritè exhæredatus, ad causam intestati, et sic in casu, quo pater ostendit signa ingratitude, ut in l. *si defunctus, C. de suis, et legitim. hæred.* à fortiori non debet excludi, quando nulla mentio facta fuit, neque exhæredationis, neque ingratitude. Item quod id, quod lex duodecima statuit in fratre, non videtur extendendum ad filios, seu alios descendentes, seu ascendentes, quibus debetur legitima, et hæreditas est eis quasi debita, l. *scripto, D. unde liberi*, et inter quos est major pietas, quam inter fratres; et istud videtur tenendum tamquam æquius, et verius.

LEY XI. — Por quales razones puede el fijo desheredar al padre, de los bienes que ouiesse apartadamente, e por quales non (a).

Ocho razones son ciertas, por que los fijos pueden por qualquier dellas, desheredar sus padres, e sus madres, o los parientes de quien descien den, de aquellos bienes que fueron suyos propriamente. E pues que en las leyes ante desta mostramos las razones por que los padres pueden desheredar los fijos, porende conuiene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, que la primera razon es, si el padre se trabaja de la muerte de su fijo, acusandole que auia fecho tal yerro, por que deve morir, o perder algun miembro (1); fueras ende, si la acusacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey (b). E la segunda razon es, si el padre se trabaja (2) de muerte de su fijo, queriendolo matar con yeruas, o con fierro, o con algund maleficio, o de otra manera qualquier que fuesse. La tercera es, quando el padre yoguiere con la muger, o con la amiga (3) (c) de su fijo. E la quarta (4) razon es, quando el fijo quiere fazer testamento, de los bienes de que ha poder de lo fazer con derecho, e el padre lo estorua por fuerça de guisa que lo non puede fazer. La quinta es, si el marido se trabaja de muerte de su muger, o la muger de muerte de su marido, dandole yeruas, o de otra manera qualquier. Ca por tal razon puede el fijo destos desheredar (5) qualquier de los que desto se trabajasse. E la sexta razon es, quando el padre non quiere proueer al fijo desmemoriado (6), o

14